

การพัฒนาแผนการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
เพื่อเสริมสร้างผู้เรียนค้นพบตนเอง

THE DEVELOPMENT OF STUDY PROGRAM IN BASIC EDUCATIONAL
SCHOOLS FOR ENHANCING STUDENTS' SELF-DISCOVERY

ธนภัทร จันทร์เจริญ
Tanaput Chancharoen

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จังหวัดกรุงเทพมหานคร
Program in Educational Administration and Management, Faculty of Education, Bansomdejchaopraya
Rajabhat University, Bangkok
E-mail: tanaput1090@hotmail.com

Received:	December 15, 2019
Revised:	March 23, 2020
Accepted:	March 24, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของแผนการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาแผนการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเสริมสร้างผู้เรียนค้นพบตนเอง จากการศึกษาข้อมูล พบว่า 1) แผนการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและค้นพบแนวทางในการพัฒนาตนเองตามความถนัดและความสนใจ 2) แนวทางการพัฒนาแผนการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเสริมสร้างผู้เรียนค้นพบตนเองมี ดังนี้ (1) วิเคราะห์ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมไทย (2) พิจารณาแนวโน้มของอาชีพใหม่ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (3) สำรวจความสนใจของผู้เรียนและความต้องการของตลาดแรงงาน (4) ศึกษาข้อมูลของคณะและสาขาวิชาใหม่ ๆ ที่เปิดสอนในระดับอุดมศึกษา (5) สร้างภาคีเครือข่ายเพื่อการขับเคลื่อนอย่างมีคุณภาพ (6) พัฒนาแผนการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ความต้องการ (7) บริหารจัดการหลักสูตรแบบยืดหยุ่น (8) ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ค้นพบตนเอง และ (9) วางแผนหลักสูตรทุกระดับชั้นให้ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน

คำสำคัญ

แผนการเรียนรู้ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การค้นพบตนเอง

ABSTRACT

The objectives of this article were 1) to study trends of the changes in study program in basic educational schools and 2) to propose guidelines of study program development in basic educational schools for enhancing students' self-discovery. The

study of data was found that; 1) the study program in basic educational schools must promote learners to know themselves and discover guidelines to develop themselves according to their aptitudes and interests. 2) the guidelines of the study program development in basic educational schools for enhancing students' self-discovery were as follows; (1) to analyze direction changes of the world and Thai society (2) to consider trends of new career to be happened (3) to explore the learners' interests and the labor markets' demands (4) to study the information of the new faculties and programs offered in university (5) to build network partners to propel effectively (6) to develop the study program that meets the needs (7) to manage the flexible curriculum (8) to promote the self- discovery learning activities, and (9) to plan all levels curriculum to be consistent and relevant.

Keywords

Study Program, Basic Educational Schools, Self-Discovery

บทนำ

โลกยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และโดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัล ในช่วงระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา มีคำศัพท์ทางธุรกิจที่ถูกหยิบยกมาใช้ และพูดถึงกันอยู่บ่อยครั้งคำหนึ่งก็คือ การปฏิรูปเพื่อพัฒนาสิ่งใหม่ (Disruption) มีฟันเฟืองที่สำคัญคือเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) เป็นตัวเร่งในการปรับเปลี่ยนความต้องการและทักษะต่าง ๆ ของมนุษย์ ทั้งในส่วนของแผนการศึกษาและตลาดแรงงานทั่วโลก มีผลการวิเคราะห์ว่าในปี ค.ศ. 2030 จะมีแรงงานถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี และปัญญาประดิษฐ์หรือ Artificial Intelligence (AI) มากถึง 6 ล้านคน โดยเฉพาะอาชีพที่อาศัยทักษะการทำงานซ้ำ ๆ แบบเดิมตลอด เช่น แรงงานในโรงงาน และพนักงานออฟฟิศ เป็นต้น เมื่อสำรวจอาชีพที่กำลังเป็นที่ต้องการ พบว่า มีหลายงานหลายอาชีพที่แทบจะไม่เคยได้ยินหรือรู้จักกันมาก่อน เช่น ผู้สร้างอวัยวะจากสเต็มเซลล์ นักบำบัดไซเบอร์มีเดีย ที่ปรึกษาสกุลเงินดิจิทัล วิศวกรบริหารจัดการขยะ วิศวกรออกแบบโครงสร้างสามมิติ นักพัฒนาความเป็นจริงเสริมหรือ Augmented Reality (AR) นักฟื้นฟูพื้นที่สีเขียว ผู้ดูแลควบคุมโดรนรับส่งข้อมูล ผู้นำเที่ยวอวกาศ และผู้วางแผนช่วงสุดท้ายของชีวิต (The MATTER, 2020) และด้วยอุปสรรคอันทรงพลังของเทคโนโลยีดิจิทัลที่ก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดก็สามารถที่จะรับรู้ เรียนรู้ และส่งอิทธิพลถึงกันและกันได้โดยไม่มีขอบเขตความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลนี้ส่งผลให้อาชีพดั้งเดิมจำนวนไม่น้อยกำลังจะสูญหายไป ซึ่ง ThaiSMEsCenter.com (2019) กล่าวว่า อาชีพหรืองานที่มีโอกาสหายไปในปี 2020 หรืออาจจะต้องมีการปรับตัวอย่างมาก เพื่อที่จะอยู่รอดต่อไป เช่น พนักงานออกแบบ จัดจำหน่าย และบริการสื่อสิ่งพิมพ์ พนักงานร้านขายหนังสือ พนักงานควบคุมการผลิตโลหะหรือพลาสติก พนักงานธนาคารบางส่วน บริษัทนำเที่ยว นักข่าวหรือนักวิเคราะห์ข่าว สายงานการผลิตในอุตสาหกรรม พนักงานขายของผ่านโทรศัพท์ พนักงานบริการร้านเช่าวิดีโอ ช่างเทคนิคสิ่งทอ พนักงานล้างรูป เสมียนธุรการ

พนักงานศูนย์รับแจ้ง (Call Center) และพนักงานรับใบสั่ง (Order) จึงกล่าวได้ว่า การทำงานในโลกอนาคตจะมีลักษณะเป็นงานที่สร้างสรรค์ (Creative Work) ส่วนมากจะเป็นงานด้านการวิจัย งานการพัฒนา งานการออกแบบ งานเกี่ยวกับการตลาดและการขาย งานเกี่ยวกับการบริหารห่วงโซ่อุปทาน ตลอดจนงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมปัญญาประดิษฐ์หรือหุ่นยนต์ งานประจำที่ทำโดยแรงงานคนจะมีปริมาณและความต้องการที่ลดน้อยลง เนื่องจากมีการใช้หุ่นยนต์มาทำงานแทนหลายอย่าง เป็นแนวโน้มการปฏิวัติอุตสาหกรรมในอนาคต แรงงานที่ทำงานในลักษณะเป็นกิจวัตร (Routine) จะหมดไป ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้วิถีการทำงาน (Ways of Work) แตกต่างไปจากเดิมเป็นอย่างมาก ปรับเปลี่ยนเป็นการทำงานผ่านปัญญาประดิษฐ์ที่จะก่อเกิดพลังสร้างสรรค์แห่งนวัตกรรมต่อไปในอนาคต ครูยุคใหม่จึงต้องเปลี่ยนแปลงตนเองจากผู้สอน (Teaching) และการเรียนการสอน (Instruction) มาเป็นผู้ทำหน้าที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือ (Coaching) เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบตนเอง ได้รับการพัฒนาตามความสามารถและความสนใจอย่างเต็มตามศักยภาพ (Wongyai & Patphol, 2019) ความจำเป็นในช่วงเวลานี้ก็คือ การเรียนรู้ และสร้างทักษะที่แตกต่างหรือพยายามพัฒนาผู้เรียนมาเป็นผู้ควบคุมเทคโนโลยีดิจิทัลให้มากขึ้น เพื่อปรับตัวให้สามารถดำรงชีพอยู่ดีและอยู่รอดบนโลกเศรษฐกิจยุคใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างสันติ ยั่งยืน และสมดุล

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของการศึกษาไทยก็คือ การที่ผู้เรียนตัดสินใจเลือกเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นแบบไม่มีเป้าหมายในชีวิต ไม่รู้ว่าตัวเองชอบอะไร มีความสามารถอย่างไร และต้องการจะประกอบอาชีพใดในอนาคต ผู้ที่กำหนดเส้นทางชีวิตจึงมิใช่ตัวของผู้เรียนเอง แต่กลับเป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อน และกระแสสังคม ซึ่งไม่ได้ตอบสนองว่า ผู้เรียนชอบสิ่งที่เลือกนั้นหรือไม่ หรือมีความถนัดความต้องการแบบนั้นหรือไม่ กอปรกับแผนการเรียนในสถานศึกษาโดยทั่วไปก็ได้เอื้อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพื่อค้นพบตัวเอง ความต้องการ หรือความถนัดทางอาชีพ เมื่อเข้าไปเรียนในแผนการเรียนที่ตัดสินใจเลือกแล้ว ก็ให้ผู้เรียนไปค้นหาข้อมูลกันเอง โดยที่หลักสูตรไม่ได้ส่งเสริมอะไร (Sukonthawong cited in WorkpointTODAY, 2020) แม้ว่าผู้เรียนสมัยนี้ส่วนหนึ่งจะเก่ง รู้ว่าจะเรียนอะไร อยากรับอะไร แต่อาจมองภาพของการเรียนรู้จริง ๆ เหล่านั้นไม่ออก บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาจึงไม่ใช่เพียงแค่การให้วิชาการความรู้เท่านั้น แต่ยังต้องช่วยเหลือให้ผู้เรียนค้นหาตนเองให้พบว่า ตนมีความสามารถอย่างไร อนาคตอยากจะทำอาชีพอะไร และอาชีพเหล่านั้นตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานหรือไม่ (Wapiso cited in Dailynews, 2020)

แผนการเรียนนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษา เปรียบเสมือนเข็มทิศในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวัง กล่าวคือ มีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะเพียงพอที่จะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นหรือนำไปประกอบสัมมาชีพเพื่อการดำรงชีวิต ตลอดจนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมได้อย่างมีคุณภาพ จึงต้องปรับเปลี่ยนหรือได้รับการพัฒนาให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย สอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข การจัดการศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเชื่อมั่นว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพมากพอที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน

พัฒนาตนเองตามธรรมชาติ ความถนัด และความสนใจ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เมื่อผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้ค้นพบตนเอง รู้จุดเด่นจุดด้อย เข้าใจความสนใจ ความถนัด ความสามารถ ทัศนคติและเห็นคุณค่าในตัวของตนเองแล้ว ก็จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จต่อไปในอนาคต

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของแผนการเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) นำเสนอแนวทางการพัฒนาแผนการเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเสริมสร้างผู้เรียนค้นพบตนเอง อันจะเป็นแนวทางให้แก่สถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแผนการเรียนให้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียน เท้าทันการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกและสังคม ตลอดจนสามารถเสริมสร้างให้ผู้เรียนค้นพบตนเองได้

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของแผนการเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

แผนการเรียน (Study Program) หมายถึง โปรแกรมหรือแผนการเรียนรู้ที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ ด้วยจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามที่มุ่งหวัง ผู้เรียนมีสิทธิ์เลือกศึกษาได้ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง ภายใต้การแนะนำและการกำกับของสถานศึกษา ปัจจุบันข้อมูลเชิงประจักษ์ต่างๆชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ ว่าการศึกษาที่ดีสำหรับคนยุคใหม่นั้น ไม่เหมือนกับการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา การศึกษาที่ดีมีคุณภาพจะต้องเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนจากเน้นเรียนเพื่อให้ได้วิชาความรู้ ไปสู่การพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตในโลกยุคใหม่ ครูต้องเปลี่ยนจากมุ่งเน้นการสอน ไปทำหน้าที่เป็นผู้จุดประกาย ความสนใจใฝ่รู้ (Inspire) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธนภัทร จันทรเจริญ (Chancharoen, 2019) ที่กล่าวว่า หลักสูตรการศึกษาในยุค 4.0 ควรเป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาเปลี่ยนไปตามองค์ความรู้ในโลกยุคใหม่ เรียนรู้เฉพาะเรื่องที่สำคัญ ๆ และต้องเรียนรู้ให้รู้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งต้องปรับสาระการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนอ่านออก เขียนได้ สื่อสารได้ และคิดเลขเป็น สอดแทรกทางเลือกของสังคมไทยและสังคมโลก เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นโอกาสและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ใช้โลกเป็นห้องเรียน เรียนรู้จากสถานการณ์จริง จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนค้นพบตนเอง และมีแนวทางในการสร้างงานสร้างอาชีพที่แปลกใหม่เพิ่มมากขึ้น โดยมีครูเป็นผู้ออกแบบและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

จุดเปลี่ยนผ่านสำคัญประการหนึ่งของชีวิตนักเรียนในช่วงการเลื่อนชั้นจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายก็คือ การเลือกแผนการเรียนที่มุ่งสู่ระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งในอดีตและ/หรือแม้แต่ในปัจจุบันทางเลือกก็ยังคงมีไม่มากนัก ผู้เรียนจึงเลือกเรียนในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์เป็นหลัก เพราะให้ทางเลือกที่หลากหลาย สามารถเลือกเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยได้เกือบทุกคณะ ในขณะที่สายศิลปศาสตร์นั้น มีทางเลือกที่ค่อนข้างจำกัด ผู้เรียนที่ยังไม่แน่ใจว่าต้องการเรียนอะไรต่อในระดับมหาวิทยาลัยจึงตัดสินใจเลือกเรียนสายวิทยาศาสตร์ไว้ก่อน แสดงให้เห็นว่าแผนการเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นไม่ได้ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบตนเอง ซึ่งแผนการเรียนสายสามัญโดยหลัก ๆ ก็จะเน้น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ (วิทย์-คณิต) 2) ด้านศิลปศาสตร์-คณิตศาสตร์ (ศิลป์-คำนวณ) 3) ด้านศิลปศาสตร์-ภาษาศาสตร์ (ศิลป์-

ภาษา) และ 4) ด้านศิลปศาสตร์-สังคมศาสตร์ (ศิลป์-สังคม) ซึ่งเป็นแผนการเรียนที่ใช้กันอยู่ทั่วทุกโรงเรียน การเรียนในแต่ละแผนการเรียนก็มีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ทั้งในส่วนของหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่เรียน จึงไม่ตอบโจทย์เมื่อไปเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย เพราะวิชาที่เรียนก็จะเป็นภาพรวมกว้าง ๆ ไม่ได้เจาะลึกเฉพาะเจาะจง เช่น แผนการเรียนวิทยาศาสตร์ ก็จะเรียนทั้งฟิสิกส์ เคมี ชีวะ หรือถ้าเป็นแผนการเรียนศิลปศาสตร์ก็จะเรียนเพิ่มในกลุ่มวิชาภาษาไทยและสังคม เป็นต้น การเรียนรู้ตามแผนการเรียนเหล่านี้ ผู้เรียนทุกคนจะต้องใส่ใจกับการเลือกเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อตัดสินใจเลือกเรียนแล้วจะต้องอยู่กับแผนการเรียนที่เลือกนั้นไปถึง 3 ปี การขอย้ายแผนการเรียนอาจจะกระทำได้ยาก และบางโรงเรียนก็ไม่สามารถที่จะยื่นขอย้ายได้ ผู้เรียนจึงต้องฝืนเรียนในสิ่งที่ไม่ชอบ ทำให้ขาดความกระตือรือร้น และเมื่อฝืนเรียนในสิ่งที่ตนเองไม่ถนัด ก็จะส่งผลต่อเกรดโดยรวม มีผลต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ไปถึงการเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยด้วย ผู้เรียนที่ประสบปัญหาจึงต้องกลับไปเริ่มต้นสมัครเข้าเรียนใหม่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อีกครั้ง ทำให้เสียเวลาและเสียโอกาสเป็นอย่างมาก

ปัจจุบันมีสถานศึกษาหลายแห่งได้ริเริ่มพัฒนาแผนการเรียนในมิติใหม่ เพิ่มทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่หรือใหญ่พิเศษในสังกัดของรัฐ และโรงเรียนเอกชนชั้นนำที่มีกำลังความพร้อมและความร่วมมือต่าง ๆ สามารถกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการเรียนการสอนเองได้ โรงเรียนหลายแห่งได้เสนอทางเลือกหลักสูตรที่ก้าวล้ำกว่าโรงเรียนทั่วไป โดยนำข้อมูลแนวโน้มความต้องการกำลังคนในอนาคต สาขาวิชาเปิดใหม่ในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ อาชีพที่มีแนวโน้มจะได้รับความนิยมและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน แผนยุทธศาสตร์การศึกษาชาติ 20 ปี มาประกอบกัน กรณีศึกษา เช่น โรงเรียนอัสสัมชัญสมุทรปราการ ได้เปิดแผนการเรียน 12 วิชาเอก ตามความถนัดและความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หรือที่เรียกว่า GEMS Project (Generation of Excellent Multidisciplinary Skills) ในปีการศึกษา 2563 เป็นแผนการเรียนที่สอดคล้องกับคณะในมหาวิทยาลัย จัดการเรียนการสอนโดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนค้นพบตนเอง สามารถตัดสินใจเลือกเรียนต่อในสาขาวิชาหรือคณะที่ตรงกับความรู้ความสามารถ และตอบโจทย์ของการประกอบอาชีพในอนาคต แผนการเรียนเหล่านี้ผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถเลือกเรียนวิชาเอกได้ 1 วิชา และเมื่อเลือกเรียนแล้วรู้สึกไม่ชอบก็สามารถขอย้ายหรือเลือกเรียนวิชาเอกใหม่ได้ ได้แก่ 1) วิชาเอกวิทยาศาสตร์การกีฬาและนันทนาการ 2) วิชาเอกพื้นฐานวิศวกรรมศาสตร์ 3) วิชาเอกพื้นฐานวิศวกรรมปัญญาประดิษฐ์ 4) วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป 5) วิชาเอกวิทยาศาสตร์สุขภาพ 6) วิชาเอกสถาปัตยกรรมและการออกแบบ 7) วิชาเอกภาษาอังกฤษ 8) วิชาเอกภาษาจีน 9) วิชาเอกภาษาญี่ปุ่น 10) วิชาเอกนิเทศศาสตร์และวารสารศาสตร์ 11) วิชาเอกคณิตศาสตร์ (บัญชี เจ้าของธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และบริหาร) และ 12) วิชาเอกดุริยางคศิลป์สากลและศิลปะการแสดง (Dailynews, 2020) ซึ่งมีแนวคิดเช่นเดียวกับโรงเรียนโพธิสารพิทยากร ที่ได้นำร่องสร้างทางเลือกใหม่ให้กับวงการการศึกษาไทยตามแนวคิดอนาคตกำหนดได้ด้วยตัวเราเอง (Defining the Future) โดยประกาศยกเลิกรับสมัครนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2563 แผนการเรียนวิทย์ ศิลป์คำนวณ และศิลป์ภาษา เพื่อเปิดแผนการเรียนใหม่ที่ส่งเสริมผู้เรียนได้เลือกอนาคตของตัวเอง 7 แผนการเรียน ได้แก่ 1) เตรียมแพทยศาสตร์-เภสัชศาสตร์ 2) เตรียมวิศวกรรมศาสตร์-สถาปัตยกรรมศาสตร์ 3) เตรียมวิทยาศาสตร์-คอมพิวเตอร์ 4) เตรียมนิเทศศาสตร์-มนุษยศาสตร์ 5) เตรียมศิลปกรรมศาสตร์ 6) เตรียมบริหารธุรกิจ-

บัญชี และ 7) เตรียมนิติศาสตร์-รัฐศาสตร์ โดยมุ่งหวังว่าผู้เรียนจะสามารถค้นหาความต้องการ ความถนัด และตัดสินใจเลือกอาชีพของตนเองในอนาคตได้ (WorkpointTODAY, 2020) นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครคริสเตียนวิทยาลัย ยังได้เสนอแผนการเรียน 14 ทางเลือก ได้แก่ 1) แพทยศาสตร์และกลุ่มสาธารณสุขศาสตร์ 2) วิศวกรรมชีวการแพทย์ 3) วิศวกรรมศาสตร์ (ทั่วไป) 4) วิศวกรรมการบินและอวกาศยาน 5) วิศวกรรมหุ่นยนต์และคอมพิวเตอร์ 6) สถาปัตยกรรมศาสตร์ 7) บริหารธุรกิจ บัญชี เศรษฐศาสตร์ 8) สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ 9) ศิลปกรรมศาสตร์ 10) อักษรศาสตร์ มนุษยศาสตร์ 11) นิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ และสื่อดิจิทัล 12) ศิลปะการประกอบอาหาร 13) วิทยาศาสตร์การกีฬา และ 14) ดนตรี-นิเทศศิลป์ (Bangkokbiznews, 2020) แผนการเรียนที่เจาะจงถึงสาขาวิชาที่จะเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยอย่างชัดเจนต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกแผนการเรียนที่ตรงกับความต้องการได้มากกว่าเดิม กล่าวคือ หากวางแผนจะเรียนต่อด้านการตลาด เพราะโตขึ้นอยากเป็นนักการตลาด ถ้าเป็นแผนการเรียนเดิมก็สามารถเลือกเรียนได้ทั้งแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ หรือแผนการเรียนศิลปศาสตร์-คำนวณ แต่พอเปลี่ยนมาสู่แผนการเรียนใหม่ ๆ ผู้เรียนก็สามารถเจาะจงเลือกแผนการเรียนเตรียมบริหารธุรกิจ-บัญชีได้เลย ซึ่งวิชาที่เรียนก็เป็นวิชาเฉพาะเพื่อมุ่งตรงไปสู่สิ่งที่ผู้เรียนใฝ่ฝันโดยตรง ไม่จำเป็นต้องเรียนวิชาพื้นฐานอย่างหลากหลายเหมือนในอดีตอีกต่อไป

โดยเหตุนี้ แผนการเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจึงต้องปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นวิชาการความรู้ ไปสู่การพัฒนาทักษะที่สำคัญและจำเป็นต่อการประกอบอาชีพหรือการดำเนินชีวิตอย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีเนื้อหาเปลี่ยนไปตามองค์ความรู้ในโลกยุคใหม่ เรียนรู้เฉพาะเรื่องที่สำคัญ ๆ และจำเป็นต้องเรียนให้รู้อย่างลึกซึ้ง เพิ่มทางเลือกของแผนการเรียนที่หลากหลายและตอบโจทย์ของการประกอบอาชีพในอนาคต จัดการเรียนการสอนโดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบตนเองและค้นพบแนวทางในการพัฒนาตนเองตามความถนัด ความสนใจ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการตัดสินใจศึกษาต่อ มีแนวทางในการสร้างอาชีพที่แปลกใหม่ รวมทั้งวางแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตให้ประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังต่อไปในอนาคตได้

การค้นพบตนเอง

การค้นพบตนเอง (Self-Discovery) หมายถึง การรู้ตามความเป็นจริงว่า ตัวเรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะเพศ กำลังความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม มีอยู่เท่าไร อย่างไร เป็นการรู้จักและเข้าใจในความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตน เป็นการรู้สัมผัสเกี่ยวกับตนเอง และสิ่งแวดล้อมในขณะนั้น เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา อันจะส่งผลให้ประพัตติตนได้อย่างเหมาะสม รู้จักแก้ไข ปรับปรุง ส่งเสริม หรือทำการต่าง ๆ ให้ถูกจุด คือ รู้จักเลือกรู้จักที่จะนำความคิดกับการกระทำมาสัมพันธ์กัน ก่อให้เกิดการตัดสินใจที่ถูกที่ควร ทำให้เจริญงอกงามบังเกิดผลดี อันเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ (Fledman, 1992; Pratammapidok, 1996) การค้นพบตนเอง ถือเป็นเรื่องสำคัญสำหรับผู้เรียนที่ยังไม่รู้ทิศทางและอนาคตของตัวเอง ปัญหาจากการค้นหาตัวเองไม่พบ จะส่งผลให้ผู้เรียนประสบกับความล้มเหลวในการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิต เพราะการค้นพบตนเองจะช่วยให้เรียนรู้ตนเอง สามารถ

จัดการสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และวางเป้าหมายในชีวิตได้อย่างเหมาะสม ซึ่ง ศักดิ์ไทย สุรกีจาวร (Surakitbaworn, 2007) กล่าวว่า การค้นพบตนเองจะสามารถพัฒนาตนเองได้ ดังนี้ 1) พยายามแก้ไขตนเองให้มีความประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม ยอมรับความจริงในสิ่งที่ประกอบเป็นตัวตน ทำให้มีแนวทางในการปรับปรุงตนเองให้เป็นที่รักใคร่ชอบพอของผู้อื่นมากยิ่งขึ้น ปรับตัวให้มีชีวิตที่มีความหมาย มีความกระตือรือร้น และมีชีวิตชีวาในการดำเนินชีวิตมากขึ้น 2) ช่วยให้ผู้คลั่งรู้ขอบเขตความสามารถ ความชำนาญ ตลอดจนข้อด้อยต่าง ๆ และความเข้าใจตนเอง ซึ่งถือเป็นพื้นฐานในการเข้าใจผู้อื่น โดยสามารถแสดงพฤติกรรมโต้ตอบกับบุคคลอื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และ 3) จะช่วยให้เกิดการยอมรับตนเองตามที่เป็นจริงได้อย่างมีเหตุผล จึงมีผลทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองมากขึ้น มีสุขภาพจิตที่ดี รู้คุณค่าของตนเองมากขึ้น และสามารถควบคุมตนเองมิให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมออกมาต่อหน้าคนอื่น ๆ

การเสริมสร้างให้บุคคลค้นพบตนเองมีแนวทาง ดังนี้ 1) ต้องรู้จักความฝันของตัวเอง จุดเริ่มต้นของความสำเร็จล้วนเกิดจากความฝัน แต่ฝันของเราต้องมีที่ไปที่มา อิงอยู่บนความเป็นไปได้ ซึ่งต้องพิจารณาองค์ประกอบโดยรวม เช่น สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และการสนับสนุน 2) ต้องรู้จักความสามารถพิเศษ คือ รู้จักพรสวรรค์ของตัวเอง โดยเริ่มต้นจากการลงมือทำทุกอย่างที่เจอ แล้วในทุกอย่างที่เราทำนั้น อะไรที่ทำแล้วไม่ชอบ ไม่ใช่ ไม่ได้ดี นั่นถือว่าไม่ใช่พรสวรรค์ของเรา ส่วนอะไรที่ทำได้ดี อะไรที่ทำแล้วชอบ อะไรที่ทำแล้วสำเร็จ พร้อมทั้งมีความสุข จงส่งเสริมและสนับสนุนส่วนนั้นให้เต็มที่ เพราะนั่นคือตัวตนของเรา 3) ต้องรู้จักสิทธิ์และศักดิ์ศรีของตัวเอง เราทุกคนมีศักดิ์ศรีในตัวเอง ทุกฐานะ ทุกบทบาท ล้วนมีศักดิ์ศรีของตัวเอง เพราะผู้ที่ยอมสูญเสียศักดิ์ศรี คือ ผู้ที่ยอมสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง 4) ต้องรู้จักพัฒนา กล่าวคือ พัฒนาความรู้ ความสามารถ ความคิด และจินตนาการ หมั่นเรียนรู้อยู่เสมอ เพราะหยุดเรียนเมื่อไร ก็หยุดรู้เมื่อนั้น หยุดพัฒนาเมื่อใด ก็หยุดความสำเร็จลงเมื่อนั้น เราจึงต้องพัฒนาตัวเองให้เคลื่อนไหวไปสู่สิ่งที่ดีกว่า และเป็นประโยชน์ไม่มีสิ้นสุด 5) ต้องรู้จักคุยกับตัวเอง ควรหาเวลาในแต่ละวันนั่งคุยกับตัวเอง พิจารณาทั้งเรื่องบวกและเรื่องลบ อะไรที่ดีต้องรักษาไว้ พัฒนาต่อไป และอะไรที่ไม่ดี เราต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และแก้ไข 6) ต้องรู้จักให้ออกาสตัวเอง การที่เราจะค้นพบตัวเองได้ สิ่งหนึ่งที่ต้องทำเสมอ คือ ให้ออกาสกับตัวเองในการเริ่มต้นใหม่ ให้ออกาสตัวเองที่จะแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาด หรือสิ่งที่ตั้งใจจะทำ แต่ไม่เคยได้ทำ ต้องหาโอกาสเปลี่ยนแปลงตัวเองใหม่ การเริ่มต้นใหม่ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ เพิ่มประโยชน์ และเพิ่มคุณค่าให้กับตัวเอง 7) ต้องรู้จักสัจธรรมของชีวิต อย่าเอาตนเองไปอิงหรือผูกติดอยู่กับใคร หรือผูกติดอยู่กับสิ่งที่ไม่ถาวร หลงอยู่กับแสงสี ลาภยศ ชื่อเสียง ทรัพย์สินเงินทอง สำหรับมนุษย์นั้น สิ่งที่ดีวาทที่สุด คือ ความดี คุณธรรม และประโยชน์ของส่วนรวม ใครที่ใช้ชีวิตอิงกับสิ่งเหล่านี้ ผู้นั้นจึงเรียกได้ว่าค้นหาตัวเองพบแล้ว (LetterPlanet.com, 2017)

การค้นพบตนเองมีหลายแนวทาง เช่น การสำรวจ การวิเคราะห์ การพิจารณาหรือมองตนเองเกี่ยวกับความรู้ บุคลิกภาพ อารมณ์ ค่านิยม ความสนใจ ตลอดจนทักษะความสามารถต่าง ๆ จากนั้นให้นำเอาสิ่งที่เราค้นพบมาวิเคราะห์ดูสาเหตุ ก็จะทราบและแก้ไขได้อย่างถูกต้อง การเรียนรู้เพื่อการค้นพบตนเองแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การรับรู้ (Knowing) เป็นขั้นตอนเริ่มแรกของการพัฒนาตนเอง บุคคลต้องรู้จักตนเองเสียก่อน ว่าตนเองมีลักษณะนิสัยใจคออย่างไร ระยะที่ 2 การเข้าใจ (Understanding) หลังจากที่เราได้รู้แล้วว่าตนเองเป็นอย่างไร ก็ควรจะทำความเข้าใจว่า

ทำไมตนจึงเป็นเช่นนั้น เป็นเพราะสภาพแวดล้อม การอบรมสั่งสอน หรือสภาพทางร่างกายของตนเอง และระยะที่ 3 การยอมรับ (Accepting) การยอมรับจะช่วยให้บุคคลพัฒนาตนเองได้ เมื่อยอมรับแล้ว บุคคลก็จะไม่ปิดบังตนเอง เช่น การที่ตนเองยอมรับว่าตนไม่สวย หรือไม่แข็งแรง ก็เท่ากับว่าตนยอมเผชิญกับความจริง ในที่สุดก็จะสามารถค้นหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขตนเองได้ (Saksri, 1991) ดังนั้น แผนการเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงจำเป็นต้องช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง ก่อนที่จะพิจารณาตัดสินใจเลือกเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น รวมไปถึงการวางแผนดำเนินชีวิตของตนเองในอนาคตอีกด้วย

แนวทางการพัฒนาแผนการเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเสริมสร้างผู้เรียนค้นพบตนเอง

การพัฒนาแผนการเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเสริมสร้างผู้เรียนค้นพบตนเองมีแนวทางในการดำเนินการ 9 ประการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมไทย ซึ่งต้องวิเคราะห์ทิศทางการเปลี่ยนแปลงในระยะสั้น 1-3 ปี (เวลาเรียน ม.ปลาย 3 ปี) ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการพัฒนาแผนการเรียนในยุคนี้เป็นอย่างมาก เนื่องจากกระแสโลกและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง และเป็นพลวัต (Dynamic) จนยากเกินกว่าจะคาดเดาถึงการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ นอกจากนี้ ยังต้องวิเคราะห์ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคมไทยในระยะยาว 3-7 ปี (เวลาเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี รวมกับปริญญาตรี 4 ปี) เพื่อให้ทราบทิศทางการเปลี่ยนแปลงสำคัญที่กำลังจะเกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา ทั้งในแวดวงการศึกษา ธุรกิจการค้า เทคโนโลยีดิจิทัล นโยบายการพัฒนาประเทศ และโดยเฉพาะความต้องการกำลังคนของตลาดแรงงาน ข้อมูลเหล่านี้จะชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน และอาชีพใหม่ ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในโลกอนาคต นับเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาแผนการเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงภายใต้มาตรฐานการศึกษาชาติที่ก้าวไกลสู่สากล (World-Class Standard School)

2. พิจารณาแนวโน้มของอาชีพใหม่ที่จะเกิดขึ้น การพัฒนาแผนการเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการวางแผนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนให้รองรับการใช้งานในอนาคต ดังนั้น การศึกษาแนวโน้มของอาชีพใหม่ ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จึงเป็นข้อมูลสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรในการกำหนดแผนการเรียน ทั้งนี้ก็เพราะเทคโนโลยีดิจิทัลมีพลังอำนาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ รวมทั้งส่งผลให้บางสาขาอาชีพสูญหายไป บางสาขาอาชีพก็ถือกำเนิดเกิดขึ้นมาใหม่โดยฉับพลัน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อกรอบแบบและพัฒนาแผนการเรียนทั้งสิ้น โดยเฉพาะการกำหนดแผนการเรียนรายวิชา เนื้อหาความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อการนำไปศึกษาเล่าเรียนในระดับที่สูงขึ้นหรือนำไปประกอบสัมมาอาชีพในอนาคต

3. สสำรวจความสนใจของผู้เรียนและความต้องการของตลาดแรงงาน การพัฒนาแผนการเรียนจำเป็นต้องสำรวจความสนใจของผู้เรียนที่มีต่อแผนการเรียนที่กำลังจะพัฒนาขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการยืนยันว่าแผนการเรียนที่จะพัฒนาขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจ หากพัฒนาขึ้นบน

พื้นฐานความพร้อมและตามความต้องการของสถานศึกษาเพียงอย่างเดียว โดยปราศจากการสำรวจความสนใจของผู้เรียนก็อาจจะเป็นการลงทุนที่สูญเปล่า ไม่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง เนื่องจากอาจจะไม่มีผู้เรียนที่สนใจสมัครเข้าเรียนในแผนการเรียนนั้น ๆ เหมือนเช่นบทเรียนสำคัญที่สถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษาหลายแห่งได้รับอยู่ในขณะนี้ ในทำนองเดียวกันก็จำเป็นต้องสำรวจความต้องการของตลาดแรงงานควบคู่กันไปอีกด้วยว่า ต้องการแรงงานที่มีคุณลักษณะตรงตามที่หลักสูตรกำลังจะผลิตออกมาหรือไม่ เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในมุมมองของผู้ใช้ผลผลิต เพื่อยืนยันว่าตลาดแรงงานมีความต้องการใช้แรงงานที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแผนการเรียนที่กำลังจะพัฒนาขึ้นหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด

4. ศึกษาข้อมูลของคณะและสาขาวิชาใหม่ ๆ ที่เปิดสอนในระดับอุดมศึกษา แผนการเรียนที่ดีต้องสามารถส่งต่อผู้เรียนให้เข้าเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นได้อย่างต่อเนื่องและตรงสาย สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลของคณะและสาขาวิชาใหม่ ๆ ที่เปิดสอนในระดับอุดมศึกษาที่เป็นปัจจุบัน เนื่องจากสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลายแห่งได้ยุบหรือควบรวมคณะและปิดแผนการเรียนบางสาขาวิชาที่เคยมีมาแต่ดั้งเดิม เพื่อเปิดคณะหรือสาขาวิชาใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน ดังนั้น สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแผนการเรียนให้สอดคล้องสัมพันธ์กับการเรียนในระดับมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนให้มีความรู้พื้นฐานเฉพาะทางที่เหมาะสมและเพียงพอ ถือเป็นภาระกิจของชีวิตการเรียนในรั้วมหาวิทยาลัยให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนอย่างเจาะจงตรงตามคณะที่อยากเรียน ซึ่งจะได้รับการเรียนเนื้อหาวิชาเฉพาะที่ตอบโจทย์ตรงตามความต้องการมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ศึกษาทดลอง และพิจารณาไตร่ตรองเพื่อการค้นพบตัวเอง ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกเรียนในสาขาวิชานั้น ๆ ในระดับที่สูงขึ้นไป

5. สร้างภาคีเครือข่ายเพื่อการขับเคลื่อนอย่างมีคุณภาพ ปัจจุบันเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า การจัดการศึกษาที่ดีและมีคุณภาพนั้น สถาบันการศึกษามีอาจดำเนินการได้เพียงลำพัง กอปรกับการพัฒนาแผนการเรียนใหม่ ๆ ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ย่อมตามมาด้วยปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งในเชิงของการจัดทำหลักสูตร การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการทรัพยากร และการจัดการคุณภาพ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยกัน รวมไปถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องด้านการวางแผนการเรียนและอาชีพมาร่วมออกแบบและพัฒนาหลักสูตร การสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรทางการศึกษา การอบรมเพิ่มเติมองค์ความรู้ให้แก่ครูผู้สอน (Upskill & Reskill) การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง ๆ จากผู้ที่อยู่ในสาขาอาชีพเหล่านั้น การเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเข้ามาร่วมให้ความรู้หรือเทคนิคเฉพาะ การมีพี่เลี้ยงที่เรียนในคณะเหล่านั้น หรือคนที่เรียนอยู่จริงในระดับมหาวิทยาลัยมาช่วยดูแลและให้คำแนะนำ (Coaching) และอื่น ๆ ซึ่งถือเป็นอุปสรรคอย่างมากแก่สถานศึกษาระดับการศึกษาชั้นพื้นฐาน เพื่อให้การขับเคลื่อนหลักสูตรแผนการเรียนที่จะพัฒนาขึ้นนี้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องสร้างภาคีเครือข่ายและความร่วมมือทางวิชาการกับองค์กรหรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนคณะหรือสาขาวิชานั้น ๆ บริษัท โรงงาน หรือสถานประกอบการ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญเฉพาะ

ทาง ฯลฯ เพื่อร่วมผนึกกำลังในการออกแบบ พัฒนา และนำแผนการเรียนไปใช้ รวมถึงการบริหารจัดการหลักสูตรในด้านต่าง ๆ เพื่อการขับเคลื่อนที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับแก่สังคมมากขึ้น

6. พัฒนาแผนการเรียนที่ตอบโจทย์ความต้องการ จากภาวะการแข่งขันของสถานศึกษา ท่ามกลางปัญหาจำนวนผู้เรียนและอัตราการเกิดที่ลดลง ผสานกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ส่งผลให้สถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาแผนการเรียนเพื่อเสนอทางเลือกที่ก้าวล้ำ และนำหน้า ตอบโจทย์ความต้องการและเข้าถึงผู้เรียนรุ่นใหม่ในยุคนี้ได้มากขึ้น การจัดการศึกษาจึงต้องพัฒนาแผนการเรียนใหม่ ๆ เป็นสะพานส่งผู้เรียนไปสู่การเรียนในระดับมหาวิทยาลัย มองเห็นเส้นทางอาชีพของตนเองในอนาคต และก้าวเข้าสู่โลกของการทำงานได้อย่างสมภาคภูมิ แผนการเรียนจึงต้องกำหนดเนื้อหาและพัฒนารายวิชาใหม่ ๆ ที่ใช้ประโยชน์ได้จริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น วิชาการดูแลผู้สูงอายุ วิชาการรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล วิชา AI กับชีวิตประจำวัน และวิชา โหราศาสตร์ (สำหรับผู้เรียนด้านวิศวกรรมศาสตร์) โดยเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร่วมกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรของแผนการเรียนต่าง ๆ อย่างจริงจัง

7. บริหารจัดการหลักสูตรแบบยืดหยุ่น แผนการเรียนที่จะเสริมสร้างให้ผู้เรียนค้นพบตนเองได้นั้น ต้องเน้นการบริหารจัดการหลักสูตรแบบยืดหยุ่น ผู้เรียนควรมีสิทธิเลือกทดลองเรียนในแผนการเรียนที่ตนสนใจ และเมื่อมีโอกาสได้ทดลองเรียนแล้วพบว่า รู้สึกไม่ชอบหรือไม่ใช่ ก็สามารถปรับเปลี่ยนไปสู่แผนการเรียนใหม่ได้โดยไม่มีข้อจำกัด ในช่วงเริ่มต้นของการดำเนินการตามแผนการเรียนใหม่นี้ ถือว่าเป็นช่วงของการทดลองเพื่อการเรียนรู้ของทุกฝ่ายไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูผู้สอน วิทยากร นักเรียน และผู้ปกครอง ต้องค้นหาค้นพบสิ่งใดในหลักสูตรที่ติดอยู่แล้วก็ให้มุ่งหน้าทำต่อไป หากสิ่งใดที่ยังไม่ประสบความสำเร็จก็ต้องลองคิดทบทวนและปรับปรุงใหม่ เพื่อให้ผลลัพธ์ (Output) ที่ออกมาเป็นไปตามที่ต้องการให้ได้มากที่สุด สุดท้ายก็เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนในสิ่งที่ตนรัก ในสิ่งที่ตนชอบ และเติบโตไปในสายงานอาชีพที่เลือกได้อย่างประสบความสำเร็จ

8. ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่ค้นพบตนเอง เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วจะพบว่า นักเรียนไทยจำนวนไม่น้อยยังใช้วิธีการว่า สอบได้คณะใด สาขาวิชาอะไร ก็จะเข้าเรียนในคณะและสาขาวิชานั้น ๆ โดยที่ไม่รู้ว่าตนเองชอบอะไร สนใจด้านไหน หรือถนัดอะไร แผนการเรียนจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เข้าใจ และยอมรับในตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักความฝัน ค้นพบความสามารถพิเศษ รู้จักสิทธิ์ และศักดิ์ศรีของตัวเอง สร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ รู้จักให้ออกัสตัวเองในการเริ่มต้นใหม่หรือแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาด ไม่นำตนเองไปอิงหรือผูกติดอยู่กับใครนอกจากนี้ สถานศึกษายังต้องกำหนดให้มีชั่วโมงแนะแนวและการศึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้พูดคุย ค้นหา และทบทวน เพื่อการค้นพบตัวเอง โดยทดลองการเรียนแบบในมหาวิทยาลัยตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือประถมศึกษาหากทำได้ การได้ทดลองเรียนในคณะหรือสาขาวิชาเหล่านั้นจะช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นและค้นพบตนเองอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน พ่อแม่ ผู้ปกครองก็จะได้ทราบถึงความต้องการขอบุตรหลานกับความต้องการของตนว่าไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ซึ่งต้องเปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้เขาได้ตัดสินใจเลือกเรียนและกำหนดอนาคตด้วยตนเอง โดยทางโรงเรียนจะต้องทำหน้าที่ประสานสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจกับอนาคตของผู้เรียน และประทับประครองให้ผู้เรียนก้าวเดินสู่เส้นทางที่เลือกจนประสบความสำเร็จอย่างสมภาคภูมิ

9. วางแผนหลักสูตรทุกระดับชั้นให้ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน การพัฒนาแผนการเรียนตามแนวคิดข้างต้นนี้ ควรยึดหลักการว่า หลักสูตรระดับประถมศึกษาต้องปูพื้นฐานให้รู้ เข้าใจ และได้สัมผัส ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต้องค้นหาตนเองให้พบ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต้องเตรียมความพร้อมให้ก้าวสู่มหาวิทยาลัยได้ และระดับอุดมศึกษาต้องมุ่งพัฒนาเฉพาะทางสู่อาชีพที่มุ่งหวังไว้ ดังนั้น เมื่อกำหนดแผนการเรียนที่ต้องการจะพัฒนาแล้ว สถานศึกษาควรสอดแทรกกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปูพื้นฐานเรื่องนั้นให้ผู้เรียน โดยในระดับประถมศึกษาอาจจะเปิดชุมนุม/ชมรมที่ส่งเสริมความชอบของผู้เรียน โดยสอดแทรกการประยุกต์วิชาการความรู้ในศาสตร์นั้น ๆ เข้าด้วยกัน เช่น ชุมนุมหุ่นยนต์สำหรับผู้สนใจวิทยาศาสตร์ ชมรมนักชื้อ-ขายสำหรับผู้สนใจด้านธุรกิจ ถัดมาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถพัฒนารายวิชาเพิ่มเติมที่ทันโลกทันสมัย เพื่อเสนอทางเลือกให้กับผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการและอาชีพแปลกใหม่ที่ตนเองจะสนใจ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายก็มุ่งเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่มหาวิทยาลัย เพื่อเส้นทางอาชีพในอนาคต ด้วยแผนการเรียนที่แปลกใหม่และหลากหลาย เพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้เรียน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้มองเห็นเรียนรู้ และค้นพบตนเองอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน อันเป็นจุดสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จต่อไป

สรุป

แผนการเรียนในสถานศึกษา ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้พื้นฐานความรู้ทางวิชาการในศาสตร์ที่ตนเองสนใจและศึกษาค้นคว้าตนเอง โดยพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ และทักษะที่ตนเองมีอยู่ ก่อนที่จะตัดสินใจสมัครเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แผนการเรียนที่ดีจึงควรเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเรียน ค้นพบแนวทางในการดำเนินชีวิต รู้ความต้องการ และความสามารถของตนเอง ดังนั้น บทความเรื่องการพัฒนาแผนการเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเสริมสร้างผู้เรียนค้นพบตนเองที่น่าเสนอนี้ จึงเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่จะช่วยปรับเปลี่ยนและเปิดมุมมองให้กับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาแผนการเรียนให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้เรียน เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สัมพันธ์กับแนวโน้มอาชีพที่จะได้รับความนิยมและเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ตามทิศทางการต้องการกำลังคนในอนาคต และสอดคล้องกับสาขาวิชาหรือคณะเปิดใหม่ในสถาบันอุดมศึกษา ขณะเดียวกันก็จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในตนเอง อันจะนำไปสู่การสร้างสัมพันธ์ภาพเชิงบวก จัดการสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ วางเป้าหมายในชีวิตได้อย่างเหมาะสม ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จทั้งในด้านการเรียนและการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคตได้

References

- Bangkokbiznews. (2020). *sāi kān rīan thāng lūāk mai māḥ kwā khæ 'sāi wit-sin'* [New Alternative of Study More Than Just 'Science-Art']. Retrieved from: <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/650844>. [2020, December 6th].

- Chancharoen, T. (2019). September-December). *Kānchātkaṅriānrūsukānsuksathai 4.0* [Learning Management for Thai Education 4.0]. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajapat University under the Royal Patronage*. 13(3), 223-224.
- Dailynews. (2020). *Rōngriān‘atsamchansamutprākān Poēt Sipsōng Wichā ēk Chūaidekkhonhātōn‘ēng* [Assumption Samut Prakan School Opens 12 Majors to Help Children Find Themselves] Retrieved from: <https://www.dailynews.co.th/education/796358>
- Fledman, R. S. (1992). *Elements of Psychology*. New York: McGraw-Hill.
- LetterPlanet.com. (2017). *Āchakhonphoptuā‘ēng Ācharūchaktuā‘ēng Tōṅgrūchāk‘araibāng?* [Will Find Myself to Know Myself what do I Need to Know?]. Retrieved from <https://www.letterplanet.com/content/752/%จะค้นพบตัวเองจะรู้จักตัวเอง+...+ต้องรู้จักอะไรบ้าง+?>
- Pratammapidok (P. O. Payutto). (1996). *Thammanoonchīwit Chabapsoṅṅphā* [Constitution of Living Bilingual Version]. Bangkok: Sahathammik.
- Saksri, K. (1991). *Manutsayasamphan Lēm 1* [Human Relations 1]. Bangkok: Aksorn Pitaya.
- Surakitbaworn, S. (2007). June-September). *Kānrūchaklækhaōchaitōn‘ēng: Thānnaikānphatthānātōn‘ēngkhōṅghubōrihānmū‘āchīp* [Knowing and Understanding Oneself: A Base for Personal Development of Professional Management]. *Journal of Educational Administration*. 4(8), 31.
- Thai SMEs Center.com. (2019). *Yīsip Ngānthīchahaīpainaipī 2020* [20 Jobs That Will Disappear in 2020]. Retrieved from <http://www.thaismescenter.com/20-งานที่จะหายไปในปี-2020/>
- The MATTER. (2020). *‘Āchīpnaichahaīpai ‘Āchīp‘araikamlangmā?: Samruātsēn ‘āchīpmarāēngpī 2030* [Which Career Will Disappear What Profession is Coming?: Explore Professional Trends for Years 2030]. Retrieved from: <https://thematter.co/quick-bite/future-jobs-in-2030/100937>
- Wongyai, W. & Patphol, M. (2019). *Kānphatthanākunnaphāpkānchātkaṅriānrūtām nāōkhitchumchon hāēngkāriānrūthāngwichāchīp* [Developing the Quality of Learning Management According to the Professional Learning Community]. Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.
- Workpoint TODAY. (2020). *Rōngriānphōthisānpittayakorn Poēt Āchet Phāēnkāriān mai Yoklōēkrapsāiwit-sāisin* [Photisarn Phitthayakorn School Opens 7 New Learning Plans Cancel Accepting Science-Art] Retrieved from: <https://workpointtoday.com/potisarnpittakorn/>